

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Priorytet VII Promocja integracji społecznej
Działanie 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej
Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Raport cząstkowy

**z badań jakościowych przeprowadzonych wśród
pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Wałbrzychu**

na potrzeby projektu pt.

***„Młodzi Gniewni – wypracowanie nowych i skutecznych metod
integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej
wykluczeniem społecznym”***

Opracowanie:

Bison Consulting S.A.
ul. Legnicka 46A lok.12
53-674 Wrocław
tel. 71 341 82 30
fax. 71 342 00 80
office@bison.com.pl
www.bison.com.pl

Wrocław, lipiec 2012 r.

**Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu
Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki**

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w związku z realizacją projektu pt. „Młodzi Gniewni – wypracowanie nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym”.

Raport powstał w ramach zadania 1- przygotowanie i przeprowadzenie badań i analiz. Badanie jakościowe (wywiad pogłębiony) zostało przeprowadzone wśród 10. pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu. W badaniu udział wzięli pracownicy socjalni, pedagodzy, terapeuci. Głównym celem badania było zidentyfikowanie barier, które uniemożliwiają wychowankom Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych (MOW), Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapeutycznych (MOS), Domów Dziecka (DD) i Zakładów Poprawczych (ZP) skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną i zawodową, a także ocena istniejących narzędzi i sposobów wspierania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Realizacja projektu:

Lider projektu:

Fundacja Edukacji Europejskiej
ul. Dmowskiego 2/4
58-300 Wałbrzych
tel./fax: 074 849 21 33
tel./fax: 074 664 04 02
e-mail: office@fee.pl

Partner I:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Ul. Limanowskiego 9
58-300 Wałbrzych
tel.: 74 6666 300
fax: 74 6666 301
e-mail: sekretariat@pcpr.walbrzych.pl

Partner II:

Michael Tiffernus e.V. Institut
Stühlingerstr. 11 D-79106 Freiburg Niemcy

Spis treści

I. Wstęp.....	5
II. Wnioski z badań.....	6
III. Analiza materiału badawczego zgromadzonego w badaniu jakościowym	8
1 Próba badawcza- cechy społeczne badanych.....	9
2. Ocena istniejących narzędzi i sposobów wspierania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP.....	11
2.1. Sposób, w jaki instytucja rynku pracy wspiera proces usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP.....	12
2.2. Współpraca z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP w ramach Indywidualnego Programu usamodzielniania.....	13
2.3. Rodzaj pomocy, jaką może respondent zaoferować wychowankom MOW/MOS/DD/ZP w ramach procesu usamodzielniania się.....	15
2.4. Ocena istniejących narzędzi i sposobów wspierania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie...	16
3. Potrzeby i oczekiwania pracowników oraz identyfikacja barier, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną i zawodową.....	19
3.1. Narzędzia wsparcia, które uskuteczniłyby integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP.....	19
3.2. Zwiększenie szans wychowanków MOW/MOS/DD/ZP w zakresie procesu usamodzielniania się oraz integracji ze społeczeństwem...	21
3.3. Oczekiwania pracowników PCPR i MOPS wobec Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, aby zwiększyć szanse usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP.....	21
3.4. Bariery, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania się.....	23
3.5. Bariery uniemożliwiające wychowankom MOW/MOS/DD/ZP	

skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną.....	25
4. Oczekiwane zmiany przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, którzy uczestniczą w przygotowywaniu Indywidualnego Programu Usamodzielniania.....	25
5. Zmiany, jakie należy wprowadzić, aby wychowankowie placówek opiekuńczo - wychowawczych mieli większe szanse na usamodzielnienie się.....	26
IV. Spis rysunków.....	27
V. Spis tabel	28
VI. Załączniki.....	28

I. Wstęp

Niniejszy Raport cząstkowy jest rezultatem przeprowadzonych badań jakościowych metodą Indywidualnego Wywiadu Pogłębionego (IDI - Individual In-Depth Interview) wśród 10. pracowników (socjalni, pedagodzy, terapeuci) Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (MOPS) w Wałbrzychu.

Celem badania było zidentyfikowanie barier, które utrudniają wychowankom Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego (MOW), Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapeutycznego (MOS), Domów Dziecka (DD) i Zakładów Poprawczych (ZP) skuteczny start w dorosłe życie, integrację społeczną i zawodową, a także ocena narzędzi i sposobów wspierania wychowanków przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu (PCPR).

Badania jakościowe prowadzone były przez moderatorów w oparciu o opracowany scenariusz wywiadu oraz poprzez zgłębianie obszarów badawczych, w których badani pracownicy PCPR i MOPS wykazywali chęć podzielenia się wiedzą, zainteresowanie problemem badawczym, przedstawiali swoje propozycje nowych kierunków działań i rozwiązań mających na celu ułatwienie wychowankom startu w dorosłe życie, podjęli próbę oceny istniejących narzędzi i sposobów wspierania wychowanków.

Badaniem objęto pracowników ww. instytucji, którzy spełniali następujące kryteria:

- 1) wyrazili zgodę na przeprowadzenie wywiadu,
- 2) wyrazili zgodę na nagranie wywiadu za pomocą dyktafonu,
- 3) byli pracownikami socjalnymi lub terapeutami lub pedagogami oraz z własnej woli chcieli rozmawiać o problemie badawczym przedstawionym w scenariuszu wywiadu jak również chcieli przedstawić swoje zdanie w przedmiocie oceny sposobów wspierania wychowanków.

W wyniku przeprowadzonego rozeznania wśród pracowników PCPR i MOPS w Wałbrzychu, wybrano losowo 10. pracowników spełniających ww. kryteria (zwani dalej respondenci). Wszyscy respondenci w różnym stopniu wykazali się wiedzą o problemie badawczym, przekazali moderatorom wiele cennych informacji i spostrzeżeń, szczególnie wskazywali na istniejące bariery oraz problemy jakie

napotykać wychowankowie podczas procesu integracji społecznej i zawodowej, przedstawili swoje stanowisko we wskazanych obszarach badawczych.

W metodologii badania zastosowano również, scenariusz wywiadu pogłębionego w wersji elektronicznej do prezentowania na stronie internetowej projektu www.mlodziagniewni.com.pl. Moderator mógł wskazać respondentowi możliwość zapoznania się ze scenariuszem wywiadu, co umożliwiło mu przygotowanie się do spotkania z moderatorem i przeprowadzenie wywiadu w umówionym terminie.

II. Wnioski z badań

W wyniku przeprowadzonej analizy zebranego materiału badawczego sformułowano wnioski w trzech obszarach badawczych:

1. **Potrzeby i oczekiwania pracowników oraz identyfikacja barier, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną i zawodową.**

- a) respondenci w badaniu wskazali, że oczekują wypracowania nowego, interdyscyplinarnego modelu pomocy wychowankom, który będzie uwzględniał współpracę ośrodków, w których przebywają wychowankowie z instytucjami szkolnictwa, pomocy rodzinie oraz pracodawcami, że należy zagwarantować wychowankom mieszkanie, szkolenia zawodowe, wyjazdy integracyjne połączone z warsztatami, że oczekują większego wsparcia finansowego na realizację indywidualnych programów integracji społecznej i zawodowej wychowanków,

- b) zidentyfikowano następujące bariery, które uniemożliwiają wychowankom proces usamodzielnienia: brak mieszkań (90% badanych), zbyt mała pomoc finansowa na kontynuowanie nauki (60%) i zagospodarowanie (30%), wśród innych (30%) wskazano: nieumiejętne gospodarowanie środkami pieniężnymi przez wychowanków oraz brak właściwego kontaktu z opiekunem usamodzielnienia,

- a) zidentyfikowano następujące bariery, które uniemożliwiają wychowankom skuteczną integrację społeczną i zawodową: niewłaściwa komunikacja z otoczeniem;; roszczeniowa lub bierna postawa wobec otoczenia;; małe kompetencje społeczne i zawodowe;; częsty powrót do środowiska rodziny biologicznej;; brak motywacji do zmian;; brak wzorców postępowania zgodnego z normami społecznymi;; Więcej w raporcie na str. od 19 do 25.

2. Ocena istniejących narzędzi i sposobów wspierania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

- a) wspieranie procesu usamodzielniania wychowanków polega głównie na pomocy w uzyskaniu lokalu mieszkaniowego, w znalezieniu pracy, podejmowaniu działań w kierunku aktywizacji edukacyjnej i społecznej, uzyskaniu świadczeń i pomocy materialnej zgodnie z przepisami prawa,
- b) pracownicy instytucji PCPR i MOPS są dobrze przygotowanymi do udzielenia wsparcia wychowankom w procesie usamodzielniania, 40% respondentów pełniło funkcję opiekuna procesu usamodzielniania, 100% pracowało z wychowankami w „innym” charakterze, w tym: 80% jako pracownik socjalny, 10% jako psycholog, 10% jako pedagog,
- c) w ocenie narzędzi skutecznej integracji społecznej wychowanków, respondenci wskazali najbardziej efektywne narzędzia takie jak: poradnictwo psychologiczne (80%), poradnictwo zawodowe (60%), zajęcia wyrównawcze (30%), szkolenie zawodowe (20%,
- d) 60% badanych uważa, że należy zastosować „inne” narzędzia wsparcia aby nastąpiła skuteczna integracja wychowanków, takie jak: grupy wsparcia dla wychowanków, warsztaty interpersonalne, poradnictwo dot. prawidłowego funkcjonowania w środowisku. Więcej w raporcie na str. od 11 do 16.

3. Zmiany oczekiwane przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, którzy uczestniczą w przygotowywaniu Indywidualnego Programu Usamodzielniania.

- a) 100% pracowników PCPR biorących udział w badaniu wskazało potrzebę wprowadzenia do procesu usamodzielniania wychowanków, warsztatów aktywnego poszukiwania pracy oraz warsztatów nauki prowadzenia gospodarstwa domowego,
- b) inne oczekiwania pracowników PCPR (30%) to wprowadzenie do procesu usamodzielniania wychowanków, w ostatnim roku pobytu w placówkach warsztatów dot. funkcjonowania w życiu codziennym, wsparcie i motywowanie młodych osób do przezwyciężenia trudności jakie będą napotykać oraz powrót do starego systemu. Więcej w raporcie na str. od 25 do 26.

III. Analiza materiału badawczego zgromadzonego w badaniu jakościowym

Respondenci udzielali moderatorom odpowiedzi i przekazywali informacje dotyczące nw. obszarów badawczych określonych w Scenariuszu Indywidualnego Wywiadu Pogłębionego - IDI (załącznik nr 1 do raportu):

- 1) potrzeby i oczekiwania pracowników oraz identyfikacja barier, które uniemożliwiają wychowankom Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych (MOW), Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapeutycznych (MOS), Domów Dziecka (DD) i Zakładów Poprawczych (ZP) skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną i zawodową,
- 2) ocena istniejących narzędzi i sposobów wspierania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- 3) zmiany oczekiwane przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, którzy uczestniczą w przygotowywaniu Indywidualnego Programu Usamodzielniania.

Tematyka i wskazane obszary problemowe badania jakościowego metodą IDI były przedstawiane respondentom przez przystąpieniem do wywiadu, poprzez przekazanie scenariusza wywiadu i umożliwienie przygotowanie się respondenta do szerszej wypowiedzi w przedstawionym obszarze badawczym.

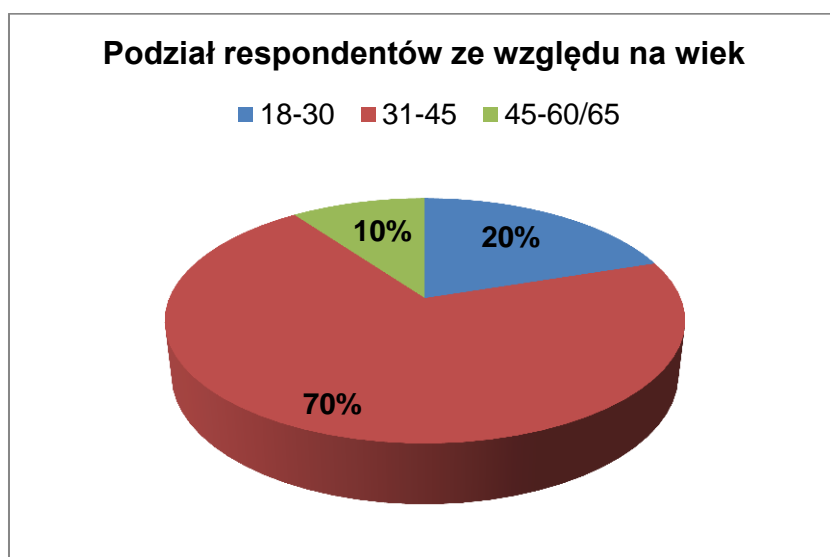
Poniżej przedstawiono wyniki z przeprowadzonej analizy zebranego materiału badawczego, opracowanie analizy podzielono na podrozdziały:

1. Próba badawcza- cechy społeczne badanych

Cechy społeczne badanych określono na podstawie odpowiedzi udzielonych przez respondentów, które zostały oznaczone w scenariuszu wywiadu jako dane respondentki/respondenta.

W badaniu wzięło udział 9. kobiet (90%) i jeden mężczyzna (10%).

Podział respondentów ze względu na wiek przedstawiono na rys. 1.

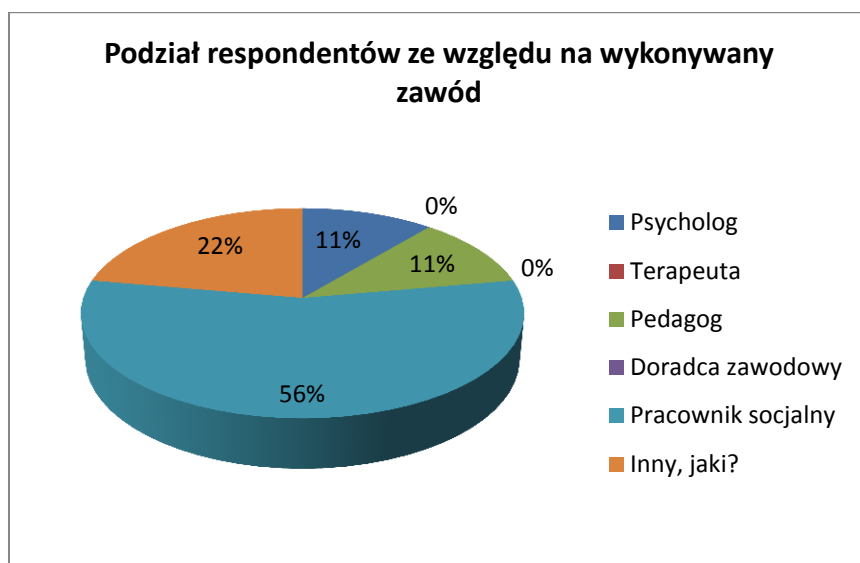

Rys. 1 Podział respondentów ze względu na wiek

Respondenci to osoby w przedziale wiekowym 31-45 lat (70%), 18-30 lat (20%) oraz 45-60/65 lat (10%).

Wszyscy badani wskazali, że posiadają wykształcenie wyższe.

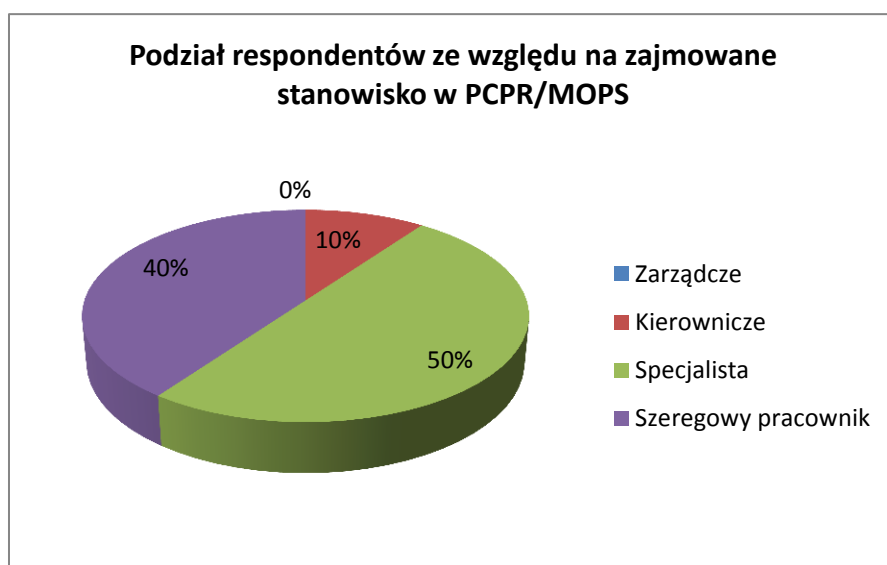
Na rys. 2 przedstawiono podział respondentów ze względu na wykonywany zawód.

Rys. 2 Podział respondentów ze względu na wykonywany zawód

Ponad połowa badanych to pracownicy socjalni, 11% to pedagodzy i psychologowie. Pozostali respondenci (22%) wykonują „inny” zawód niż podane w scenariuszu, są specjalistami pracy z rodziną. Żaden z respondentów nie wykonuje zawodów: terapeuty oraz doradcy zawodowego.

Podział respondentów ze względu na zajmowane stanowisko w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie/ Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej przedstawiono na rys. 3.

Rys. 3 Zajmowane stanowisko w PCPR/MOPS

Połowa respondentów zajmuje stanowisko specjalisty w PCPR/MOPS. 40% to szeregowi pracownicy, natomiast 10% zajmuje stanowisko kierownicze. Spośród ankietowanych nie było pracowników PCPR/MOPS pracujących na stanowisku zarządczym.

Respondenci w wywiadzie odpowiadali na pytanie- Jak długo zawodowo zajmuje się Pani/Pan problematyką młodych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym?.

Udzielone przez badanych odpowiedzi zestawiono na rys. 4

Rys. 4 Czas, jaki zajmuje się respondent problematyką młodych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Z analizy materiału badawczego wynika, że 30% respondentów zajmuje się problematyką młodych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ponad 10 lat, kolejne 30% respondentów, że 5-10 lat oraz kolejne 30% respondentów, że 3-5 lat, natomiast 10% respondentów, że do jednego roku.

2. Ocena istniejących narzędzi i sposobów wspierania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Z analizy materiału badawczego wynika, że każdy z respondentów wie na czym polega organizowanie wsparcia procesu usamodzielniania wychowanków, opuszczających placówki opiekuńczo- wychowawcze.

Sposób, w jaki instytucja rynku pracy wspiera proces usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Respondenci odpowiedzieli na pytanie zawarte w scenariuszu wywiadu - w jaki sposób instytucja rynku pracy, którą reprezentują wspiera proces usamodzielniania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP.

Udzielono następujących odpowiedzi:

- pomaga w uzyskaniu lokalu mieszkalnego i przyznaje świadczenia zgodnie z ustawą o pieczy zastępczej,
- poprzez pracę socjalną, pomoc pieniężną, motywowanie wychowanków do kontynuowania nauki,
- pomoc w uzyskaniu mieszkania, w pisaniu CV, w poszukiwaniu pracy,
- organizowanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, przysługujących świadczeń, w zdobyciu wykształcenia,
- organizowanie różnego rodzaju projektów,
- wsparcie nie materialne, poradnictwo pedagoga oraz psychologa, kursy, szkolenia,
- przygotowywanie dokumentów do wdrożenia procesu usamodzielnienia, poszukiwanie miejsc pracy, pomoc w pisaniu pism urzędowych,
- udzielanie pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, wsparcie i motywowanie do kontynuowania nauki i znalezienia pracy,
- przyznanie świadczenia zgodnie z Ustawą o Pomocy Społecznej, prowadzenie pracy socjalnej, wspieranie w sytuacjach kryzysowych,
- poprzez działania w ramach aktywizacji zawodowej, zdrowotnej, edukacyjnej, społecznej oraz działania środowiskowe.

Podsumowując zebrane odpowiedzi, wspieranie procesu usamodzielniania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP polega głównie na pomocy w uzyskaniu lokalu mieszkaniowego, w znalezieniu pracy, a także na podejmowaniu działań w ramach aktywizacji edukacyjnej i społecznej.

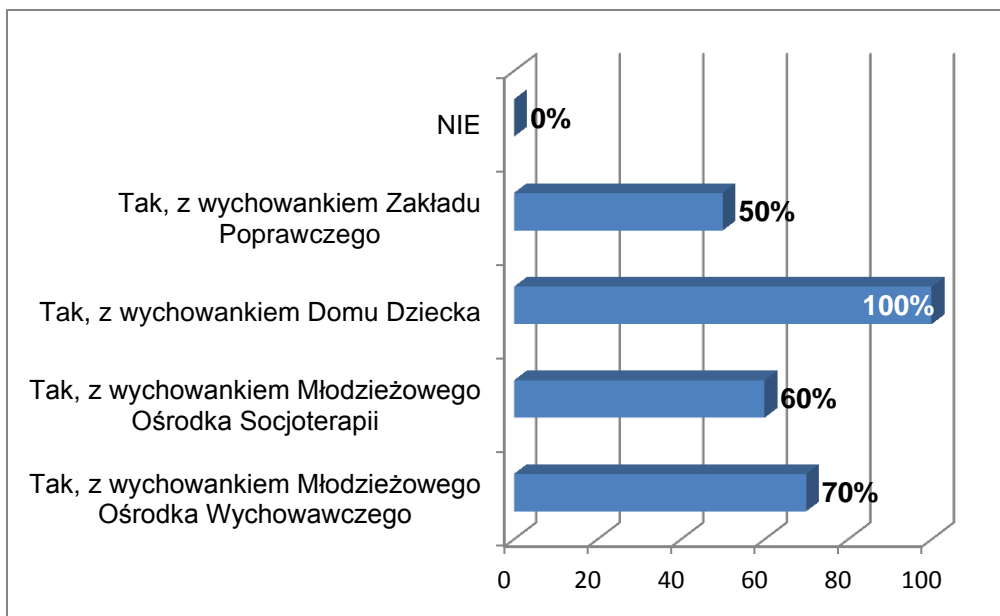
2.1. Współpraca z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielniania

Zebrany materiał badawczy wykazał jak przebiegła współpraca respondenta z wychowankiem w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielniania. Respondenci szczegółowo odpowiadali na pytanie zawarte w scenariuszu wywiadu - Czy pracowała/ pracował Pani/ Pan z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielniania?

Odpowiedzi respondentów zestawiono w tab. 1 oraz na rys. 5.

Tab. 1 Współpraca z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielniania

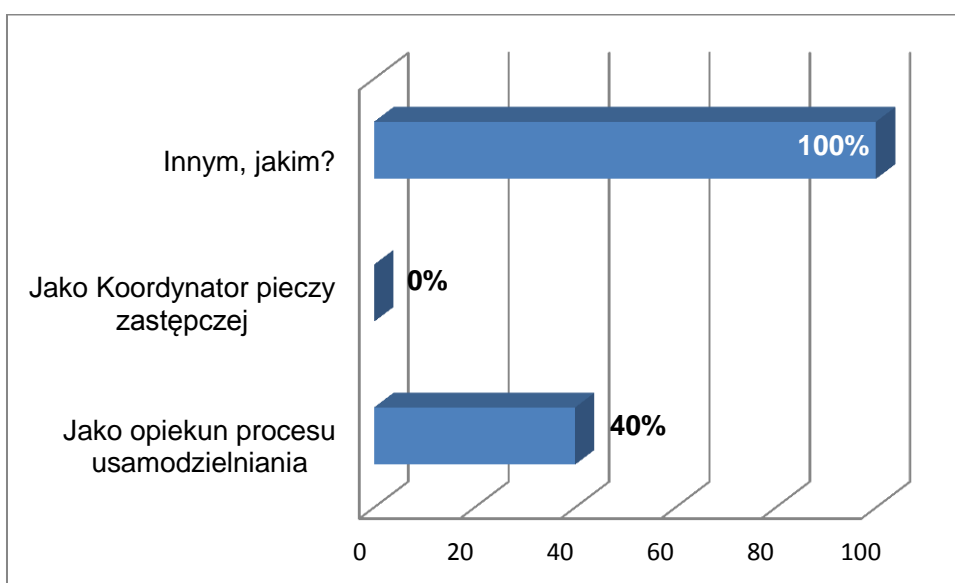
Lp.	Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	%
1.	Tak, z wychowankiem Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego	7	70
2.	Tak, z wychowankiem Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii	6	60
3.	Tak, z wychowankiem Domu Dziecka	10	100
4.	Tak, z wychowankiem Zakładu Poprawczego	5	50
5.	NIE	0	0
6.	Σ	28	280

Rys. 5 Współpraca z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielniania

Wszyscy respondenci wskazali, że pracowali z wychowankiem Domu Dziecka, 70%, że z wychowankiem Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego, 60%, że z wychowankiem Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii, natomiast 50% badanych wskazało, że pracowali z wychowankiem Zakładu Poprawczego.

Ponadto respondenci określali w jakim charakterze pracowali z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielniania. Udzielone odpowiedzi przedstawiono na rys. 6.

Rys. 6 Charakter, w jakim respondenci pracowali z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP

Z analizy materiału badawczego wynika, że 40% respondentów pracowało z wychowankami w charakterze opiekuna procesu usamodzielniania. Każdy z respondentów pracował z wychowankiem ww. placówek również w „innym” charakterze, w tym 80% wskazało, że w charakterze pracownika socjalnego, natomiast 10% jako psycholog oraz kolejne 10% badanych wskazało, że jako pedagog w projekcie systemowym.

2.2. Rodzaj pomocy, jaką może respondent zaoferować wychowankom MOW/MOS/DD/ZP w ramach procesu usamodzielniania

W przeprowadzonych wywiadach, respondenci wskazali, że mogą zaoferować wychowankom MOW/MOS/DD/ZP następującą pomoc:

- 1) poradnictwo specjalistyczne -psychologiczne,
- 2) pomoc w ubieganiu się o uzyskanie mieszkania z zasobów gminy,
- 3) wsparcie w pełnieniu ról społecznych,
- 4) pomoc w uzyskaniu wsparcia finansowego,
- 5) sporządzenie pisma popierającego do otrzymania mieszkania,
- 6) wsparcie w trudnych sytuacjach(rozmowa, porada),
- 7) skierowanie do doradcy zawodowego,
- 8) ukierunkowanie jak poruszać się po instytucjach,
- 9) praca socjalna,
- 10) wsparcie psychologiczne, elementy terapii,
- 11) indywidualne wsparcie, pomoc w rozwiązywaniu problemów, zastosowanie interwencji kryzysowej, motywowanie do zmian w życiu,
- 12) pomoc w poszukiwaniu miejsc pracy,
- 13) pomoc w sporządzaniu pism do różnych instytucji,
- 14) motywowanie do kontynuowania nauki,
- 15) ukierunkowanie dot. dalszych planów życiowych,

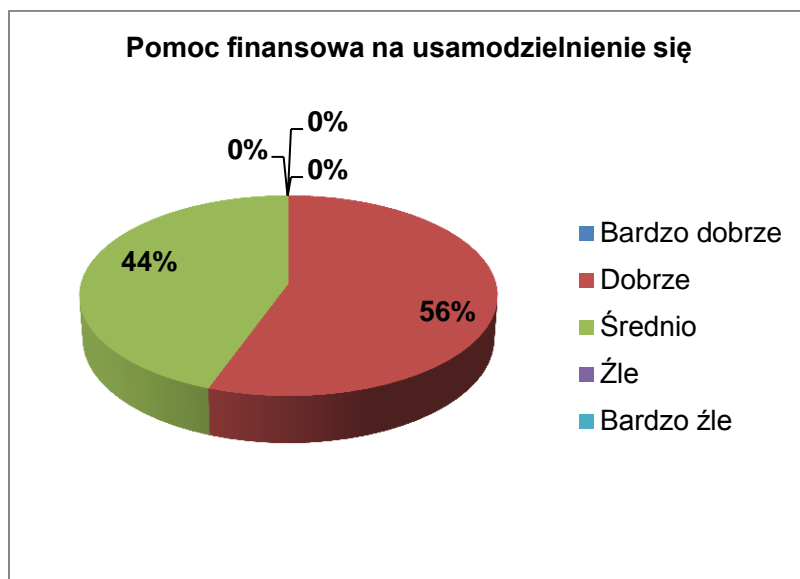
16) wzmacnianie motywacji do udziału w warsztatach, w terapiach grupowych i indywidualnych, konsultacjach ze specjalistami, w warsztatach które podnoszą kompetencje społeczne i zawodowe.

2.3. Ocena istniejących narzędzi i sposobów wspierania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Pracownicy PCPR oraz MOPS biorący udział w badaniu, oceniali istniejące narzędzia i sposoby wspierania wychowanków MOW/MOS/DD/ZP przez Powiatowe Centrum Pomocy rodzinie, w tym: pomoc finansową na usamodzielnianie się, pomoc pieniężną na zagospodarowanie w formie rzeczowej, a także pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki. Poniżej przedstawiono wyniki oceny.

1) Pomoc finansową na usamodzielnianie się

Ocenę pomocy finansowej na usamodzielnianie się udzielanej przez Powiatowe Centrum Pomocy rodzinie na rzecz wychowanków MOW/MOS/DD/ZP przedstawiono na rys. 7.

Rys. 7 Pomoc finansowa na usamodzielnianie

Legenda:

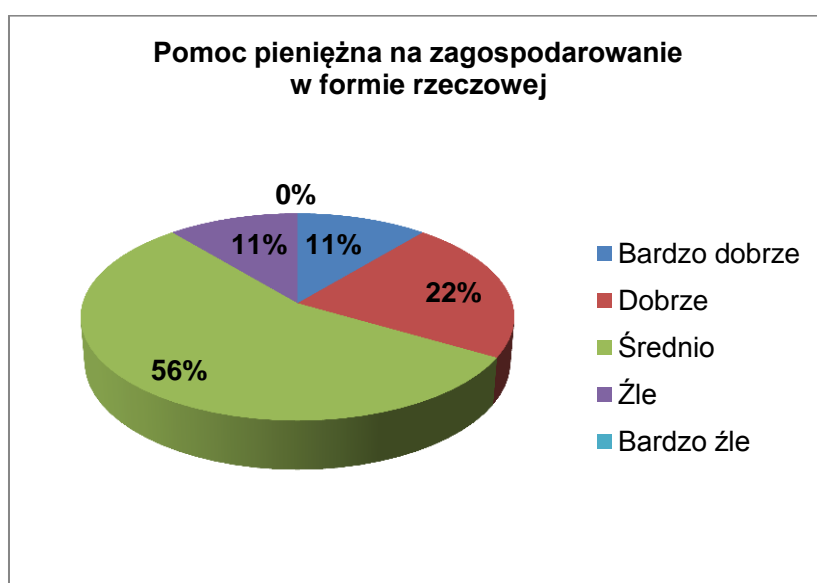
- **Bardzo dobrze**- wysokość wsparcia finansowego wystarcza na produkty spożywcze, ubrania, rozrywki, na warunki mieszkaniowe, na pokrycie wydatków zw. z nauką

- **Dobrze**- wysokość wsparcia finansowego wystarcza na produkty spożywcze, ubrania, na warunki mieszkaniowe, na pokrycie wydatków zw. z nauką
- **Średnio**- wysokość wsparcia finansowego wystarcza na produkty spożywcze, na warunki mieszkaniowe,
- **Źle**- wysokość wsparcia finansowego wystarcza tylko na podstawowe produkty spożywcze
- **Bardzo źle**- wysokość wsparcia finansowego nie wystarcza nawet na podstawowe produkty spożywcze

Ponad połowa pracowników PCPR oraz MOPS z Wałbrzycha biorących udział w badaniu, dobrze ocenia pomoc finansową Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie skierowaną do wychowanków na realizację ich usamodzielnianie się. Ocenę uzasadniono odpowiednią wysokością wsparcia finansowego jaka otrzymuje wychowanek, która wystarcza na produkty spożywcze, ubrania, na koszty mieszkaniowe oraz na pokrycie wydatków związanych z nauką. Pozostała część respondentów (44%) średnio ocenia pomoc ww. instytucji, gdyż wysokość udzielonego wsparcia finansowego wystarcza na produkty spożywcze oraz na zapewnienie warunków mieszkaniowych.

2) Pomoc pieniężna na zagospodarowanie w formie rzeczowej

Wyniki oceny pomocy pieniężnej udzielonej wychowankom przez PCPR na zagospodarowanie w formie rzeczowej przedstawiono na rys. 8.

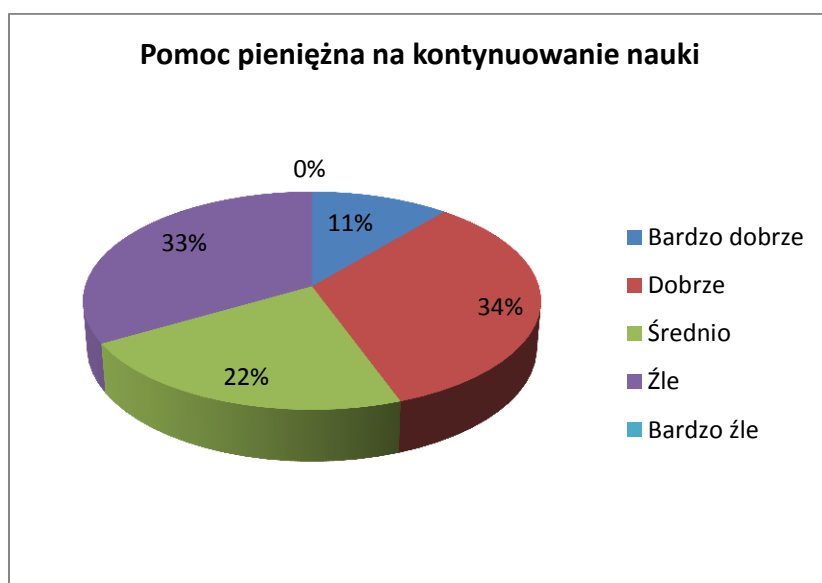

Rys. 8 Pomoc pieniężna na zagospodarowanie w formie rzeczowej

Pomoc pieniężna dla wychowanków MOW/MOS/DD/ZP udzielaną przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na zagospodarowanie w formie rzeczowej, przeznaczoną na np. materiały niezbędne do przeprowadzenia remontu, pomoce naukowe, sprzęt rehabilitacyjny 56% respondentów oceniło średnio, 22%- dobrze, natomiast 11%- bardzo dobrze i źle.

3) Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki

Wyniki ocenę pomocy pieniężnej udzielonej przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie dla wychowanków MOW/MOS/DD/ZP na kontynuowanie nauki, przedstawiono w formie graficznej na rys. 9.

Rys. 9 Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki

Pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki dla wychowanków MOW/MOS/DD/ZP udzieloną przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, 11% respondentów oceniło bardzo dobrze, 34% respondentów oceniło dobrze, 33%- źle, a 22% średnio.

3. Potrzeby i oczekiwania pracowników oraz identyfikacja barier, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną i zawodową

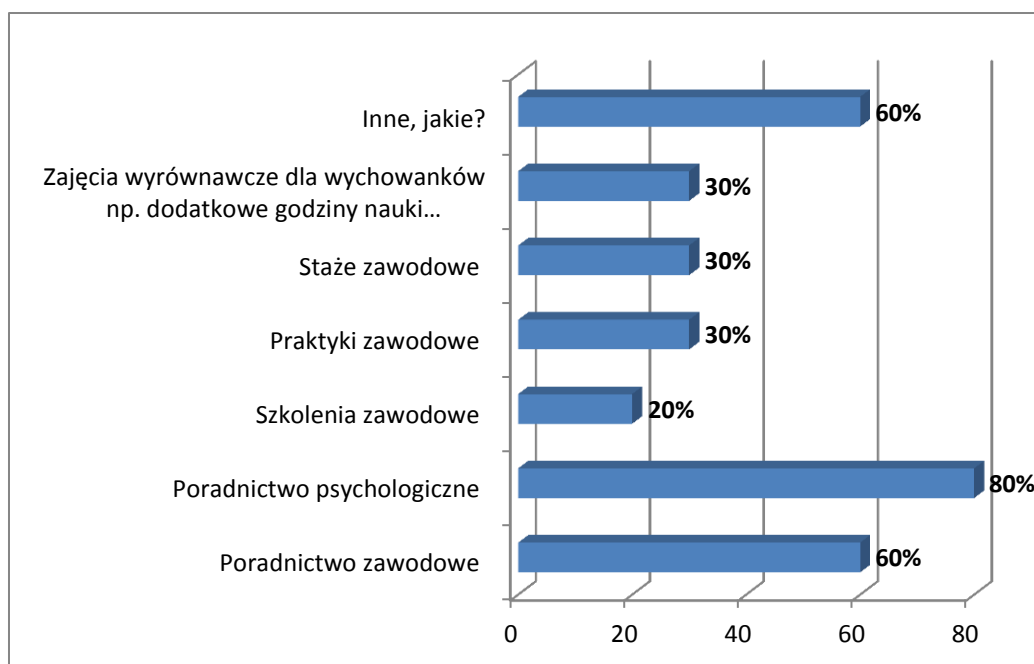
Respondenci w wywiadzie udzielali odpowiedzi na pytania zawarte w scenariuszu, których celem było zbadanie potrzeb i oczekiwań pracowników oraz identyfikacja barier, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną i zawodową.

3.1. Narzędzia wsparcia, które uskuteczniłyby integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Respondenci na podstawie własnych doświadczeń wskazywali jakie potrzebują narzędzia wsparcia, które uskuteczniłyby integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP. Udzielone odpowiedzi zestawiono w tab. 2 oraz na rys. 10.

Tab. 2 Narzędzia wsparcia, które uskuteczniłyby integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Lp.	Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	%
1.	Poradnictwo zawodowe	6	60
2.	Poradnictwo psychologiczne	8	80
3.	Szkolenia zawodowe	2	20
4.	Praktyki zawodowe	3	30
5.	Staże zawodowe	3	30
6.	Zajęcia wyrównawcze dla wychowanków np. dodatkowe godziny nauki matematyki, języka obcego	3	30
7.	Inne, jakie?	6	60
8.	Σ	31	310

Rys. 10 Narzędzia wsparcia, które uskuteczniłyby integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Zdaniem 80% badanych, integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP uskuteczniłoby poradnictwo psychologiczne, zdaniem 60%- poradnictwo zawodowe, 30% wskazało zajęcia wyrównawcze dla wychowanków np. dodatkowe godziny nauki matematyki, języka obcego, a także staże i praktyki zawodowe. Natomiast 20% pracowników PCPR/ MOPS uważa, że narzędziem wsparcia, które uskuteczniłyby integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP jest szkolenie zawodowe.

Ponadto 60% respondentów podało „inne” narzędzia wsparcia, w tym:

- grupy wsparcia dla wychowanków,
- warsztaty interpersonalne,
- zajęcia z języka polskiego,
- poradnictwo służące prawidłowemu funkcjonowaniu w środowisku,
- treningi interpersonalne,
- zajęcia dot. komunikowania się z otoczeniem, nauki załatwiania spraw w urzędach i innych instytucjach.

3.2. Zwiększenie szans wychowanków MOW/MOS/DD/ZP w zakresie procesu usamodzielniania się oraz integracji ze społeczeństwem

Według badanych pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, aby zwiększyć szansę wychowanków MOW/MOS/DD/ZP w zakresie procesu usamodzielniania się i integracji społecznej, należałoby:

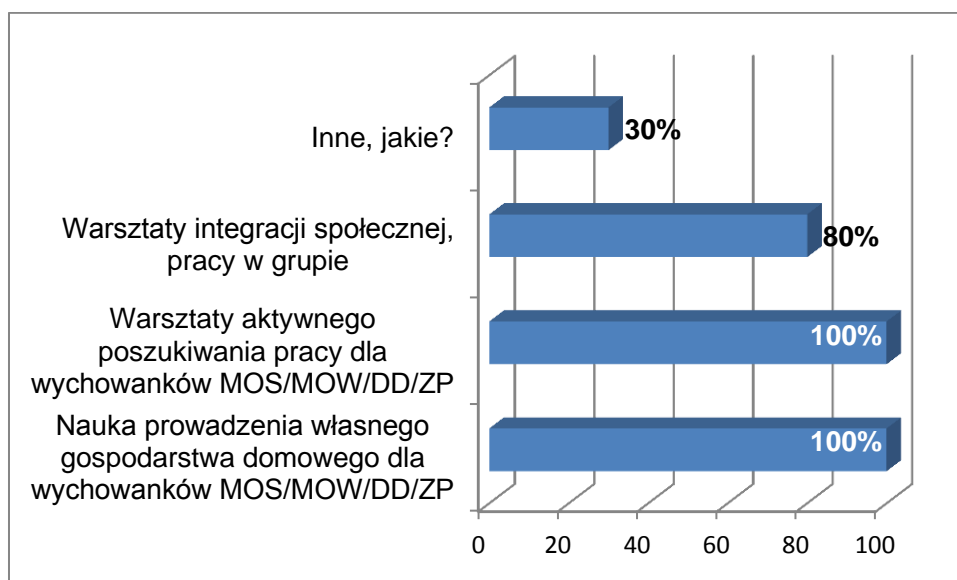
- c) nauczyć wychowanków MOW/MOS/DD/ZP umiejętności gospodarowania czasem, zasobami pieniężnymi oraz poruszania się i załatwiania spraw w różnego rodzaju urzędach,
- d) organizować warsztaty/treningi interpersonalne (nauka gospodarstwa domowego, załatwiania spraw urzędowych itp.),
- e) umożliwić wychowankom prowadzenie prace społeczno-użytecznych,
- f) zwiększyć ilość godzin kształcenia oraz inicjatywy społeczne,
- g) wypracować nowy, interdyscyplinarny model pomocy wychowankom, współpracować z ośrodkami w tym zakresie,
- h) zagwarantować wychowankom mieszkanie, szkolenia zawodowe, wyjazdy integracyjne połączone z warsztatami,
- i) udostępnić mieszkania socjalne, przystosować poprzez naukę do życia w społeczeństwie,
- j) zwiększyć nacisk na usamodzielnienie (decyzyjność, mieszkanie),
- k) zorganizować więcej warsztatów tematycznych oraz indywidualnych konsultacji psychologicznych i pedagogicznych.

3.3. Oczekiwania pracowników PCPR i MOPS wobec Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, aby zwiększyć szanse usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Oczekiwania respondentów wobec Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, aby zwiększyć szanse usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP przedstawiono w tab. 3 oraz na rys. 11.

Tab. 3 Oczekiwania pracowników PCPR i MOPS wobec Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, aby zwiększyć szanse usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Lp.	Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	%
1.	Nauka prowadzenia własnego gospodarstwa domowego dla wychowanków MOS/MOW/DD/ZP	10	100
2.	Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy dla wychowanków MOS/MOW/DD/ZP	10	100
3.	Warsztaty integracji społecznej, pracy w grupie	8	80
4.	Inne, jakie?	3	30
5.	Σ	23	230

Rys. 11 Oczekiwania pracowników PCPR i MOPS wobec Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, aby zwiększyć szanse usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Oczekiwania pracowników PCPR/MOPS, którzy brali udział w badaniu, wobec Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakresie zwiększenia szans usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP, są następujące:

- warsztaty aktywnego poszukiwania pracy dla wychowanków MOS/MOW/DD/ZP (100% badanych),
- nauka prowadzenia własnego gospodarstwa domowego dla wychowanków MOS/MOW/DD/ZP (100% badanych),

▪ warsztaty integracji społecznej, pracy w grupie wskazało 80% respondentów. Oczekiwania „inne” niż wymienione w scenariuszu wywiadu, wskazało 30% badanych w tym: wprowadzenie w ostatnim roku pobytu w placówkach warsztatów dot. poruszania się w życiu codziennym, wsparcie i motywowanie młodych osób do przezwyciężenia trudności oraz powrót do starego systemu.

3.4. Bariery, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania się

Respondenci poprzez udzielenie odpowiedzi na pytanie zawarte w scenariuszu - Jakie są bariery, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania się ?., wskazali istotne bariery. Udzielone odpowiedzi zestawiono w tab. 4 oraz na rys. 12.

Tab. 4 Bariery, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania się

Lp.	Odpowiedzi	Ilość odpowiedzi	%
1.	Niewystarczająca pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki	6	60
2.	Niewystarczająca pomoc pieniężna na usamodzielnianie się	3	30
3.	Niewystarczająca pomoc na zagospodarowanie się	5	50
4.	Brak mieszkań, które pozwoliłyby na usamodzielnienie się wychowanków MOS/MOW/DD/ZP	9	90
5.	Brak zajęć z zakresu poszukiwania pracy	6	60
6.	Brak szkoleń zawodowych dla wychowanków	6	60
7.	Inne, jakie?	3	30
8.	Σ	38	380

Rys. 12 Bariery, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania

Zdaniem badanych, barierami uniemożliwiającymi wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania, są:

- 1) brak mieszkań, które pozwoliłyby na usamodzielnienie się wychowanków MOS/MOW/DD/ZP- 90% respondentów,
- 2) brak zajęć z zakresu poszukiwania pracy- 60% respondentów,
- 3) brak szkoleń zawodowych dla wychowanków- 60% respondentów,
- 4) niewystarczająca pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki(60%),
- 5) niewystarczająca pomoc na zagospodarowanie się (30%),
- 6) niewystarczająca pomoc pieniężna na usamodzielnianie się (30%).

Ponadto 30% badanych podało „inne” bariery, uniemożliwiające wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania się, w tym:

- nieumiejętne gospodarowanie środkami pieniężnymi,
- brak właściwego kontaktu z opiekunem usamodzielniania,
- zbyt mała liczba godzin z zakresu poszukiwania pracy, nie tylko merytorycznych.

3.5. Bariery uniemożliwiające wychowankom MOW/MOS/DD/ZP skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną

Pracownicy PCPR i MOPS w odpowiedzi na szczegółowe pytania moderatorów wskazali następujące bariery uniemożliwiające wychowankom MOW/MOS/DD/ZP skuteczny start w dorosłe życie i integrację społeczną:

- 1) brak samodzielności, zaradności, nieumiejętność w podejmowaniu samodzielnych decyzji,
- 2) brak wsparcia ze strony rodziny,
- 3) brak wykształcenia wychowanków,
- 4) brak przygotowania zawodowego,
- 5) brak własnego mieszkania,
- 6) brak pomocy ze strony innych instytucji,
- 7) powrót do środowiska rodziny biologicznej, brak motywacji do zmian, brak wzorców postępowania zgodnego z normami społecznymi,
- 8) zaniedbania środowiskowe, problemy wyniesione z domów rodzinnych,
- 9) brak spójnego systemu pomocy wychowankom,
- 10) brak poparcia samorządu terytorialnego,
- 11) brak mieszkań socjalnych,
- 12) niewystarczające środki na zagospodarowanie i kontynuowanie nauki
- 13) duże bezrobocie,
- 14) brak chęci poprawienia swojej sytuacji
- 15) niewłaściwa komunikacja z otoczeniem, roszczeniowa lub bierna postawa wobec otoczenia, małe kompetencje społeczne i zawodowe.

4. Oczekiwane zmiany pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, którzy uczestniczą w przygotowywaniu Indywidualnego Programu Usamodzielniania

Spośród badanych, aż 60% uczestniczyło w przygotowywaniu Indywidualnego Programu Usamodzielniania.

Zmiany, jakich oczekują respondenci biorący udział w przygotowywaniu Indywidualnego Programu Usamodzielniania się w zakresie integracji społecznej i zawodowej wychowanków MOW/MOS/DD/ZP to:

- ograniczenie liczby wychowanków pod opieką pracownika socjalnego, lepszej współpracy między instytucjami,
- zmniejszenie biurokracji,
- lepsze funkcjonowanie wychowanków w środowisku,
- sprawniejsze poruszanie się po rynku pracy, instytucjach, integracja z osobami niepełnosprawnymi i starszymi,
- otrzymanie mieszkania przez wychowanków, warsztaty z zakresu poszukiwania pracy,
- zwiększenie pomocy finansowej oraz liczby godzin zajęć praktycznych zwiększających kompetencje społeczne i życiowe wychowanków.

5. Zmiany, jakie należy wprowadzić, aby wychowankowie placówek opiekuńczo- wychowawczych mieli większe szanse na usamodzielnienie się

Zdaniem pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, biorących udział w badaniu, najważniejsze zmiany, jakie należałoby wprowadzić, aby wychowankowie placówek opiekuńczo- wychowawczych mieli większe szanse na usamodzielnienie się to:

- 1) placówki powinny przygotowywać wychowanków poprzez naukę do wejścia w dorosłe życie, nauczyć jak nawiązywać kontakty, załatwiać sprawy w urzędach,
- 2) dostęp do poradnictwa zawodowego,
- 3) zmniejszenia liczby wychowanków pod opieką pracownika socjalnego,
- 4) lepsza współpraca między instytucjami,
- 5) więcej pracy socjalnej ze względu na zbyt duże obciążenie pracowników socjalnych,
- 6) otrzymanie mieszkania, pracy,
- 7) grupy wsparcia dla wychowanków Domów Dziecka,

- 8) należy zająć się systemem, stworzyć jeden spójny system we współpracy z innymi instytucjami,
- 9) stworzenie miejsca pracy,
- 10) zapewnienie mieszkania socjalnego,
- 11) zapewnienie miejsca w mieszkaniu chronionym
- 12) większy dostęp do kursów, szkoleń,
- 13) integracja ze środowiskiem,
- 14) mniejsza biurokracja przy załatwianiu spraw urzędowych,
- 15) zmiana dotychczasowego funkcjonowania placówek, ponieważ nie spełniają swojej roli co prowadzi do niedostosowania społecznego wychowanków ,
- 16) zmiany powinny być systemowe, dotyczące zwiększenia pomocy pieniężnej na usamodzielnianie się,
- 17) zmiany postawy wychowanków w stosunku do otoczenia,
- 18) zwiększenia świadomości w otoczeniu do którego zgłaszają się wychowankowie o pomoc czy to zawodową czy edukacyjną.

IV. Spis rysunków

Rys. 1 Podział respondentów ze względu na wiek

Rys. 2 Podział respondentów ze względu na wykonywany zawód

Rys. 3 Zajmowane stanowisko w szkole ponadgimnazjalnej

Rys. 4 Czas, jaki zajmuje się respondent problematyką młodych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Rys. 5 Współpraca z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielniania

Rys. 6 Charakter, w jakim respondenci pracowali z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP

Rys. 7 Pomoc finansowa na usamodzielnienie się

Rys. 8 Pomoc pieniężna na zagospodarowanie w formie rzeczowej

Rys. 9 Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki

Rys. 10 Narzędzia wsparcia, które uskuteczniłyby integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Rys. 11 Oczekiwania pracowników PCPR i MOPS wobec Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, aby zwiększyć szanse usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Rys. 12 Bariery, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania się

V. Spis tabel

Tab. 1 Współpraca z wychowankiem MOW/MOS/DD/ZP w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielniania

Tab. 2 Narzędzia wsparcia, które skutecznifyby integrację społeczną wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Tab. 3 Oczekiwania pracowników PCPR i MOPS wobec Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, aby zwiększyć szanse usamodzielniania się wychowanków MOW/MOS/DD/ZP

Tab. 4 Bariery, które uniemożliwiają wychowankom MOW/MOS/DD/ZP proces usamodzielniania się

VI. Załączniki

Załącznik 1- Scenariusz Indywidualnego Wywiadu Pogłębionego (IDI) – ankieta badawcza na potrzeby innowacyjnego projektu pn. **„Młodzi Gniewni – wypracowanie nowych i skutecznych metod integracji społecznej młodzieży wykluczonej lub zagrożonej wykluczeniem społecznym”**.